

چاند سارنجک لاسار کتبی "کارگکانی تا بووت"ی شرزاد حسن - 2 - ... محمود چاوش

بشی دوو

تگی (مفهوم)ی نام بوون

تگی نام بوون ل کتبی "کارگکانی تا بووت"دا زیاتر تگی کی سی-کولتووری و گگی کی (کلیتیفی)، ل هندیک جار هنگاو دنت ن-و بواری درووناسی (پسیکلژی)یو. نووسار زار بونی ل م بازنی نام بوونی گگی کیدا دمننت و شرقی دکت، یان ب قلی خی ب شیزفرینیا و هیستریا کی دنت جمعی و حی ناوردی دکت. وک ئو خی د نووست: "خودی ئم ل توکوتکردن ل باری امیاریو بووت مای شیزفرینا و هیستریا کی دنت جمعی و حی هار یک ل ئم ای داغان کردوو و ... " (لاپ ۴۵). دیار نووسار هشاری و ئاگاداری نوانی دها تووی ک مگی کوردواری دکت و دینت ایانبج کنت، ک کولتوور زانانی هزار سایی ئربیی و تورکی و فارسی کارکتیری مرقی کوردی و کولتوورکی ئویان بر و ئاستنگگی مژوویی و دروونی بردوو و دبات، ک نام بوونگی گگی (کلیتیفی) و تاککسی (ئیندیفیدو) کتایان دت. پش ئووی بچین ناوان کی ئم باسو، پمباش ناوانگی نام بوون ل بوارکانی فلسف (فیلسفی) و ک مماناسی (سیکلژی) و ک مک درووناسی (پسیکلژی) بدینو.

زرک ل توثر و فیلسوف و ک مماناس و گلمناسکان (ئنتنلژکان)ی جهان شیکار و توثرینوی جیاوازیان ل سار تگی نام بوون کردوو، لوان: ئرستتلیس، ژان ژاک س (1)، هگ و مارکس، جگ ل و زرک ل فلسوفکانی قوتابخانای فکفرت، تا دگات ب هزرمندان ل بوونگرا و نیهیلستی (۶-بسی)، وک ژان پل سارتر، سیمن دی بوخوا، ئلبرت کام و زرکی تری ناوبانگدار جهانیهکان ل م بواردا توثرینویان کردوو. س ب نمون بونی باسی دکت و دنت کاتک مرق ل سروشت جیادنتو، ئیتر ل خی نام دبت، ل م بارشدا خپرستی زا دبت ب سار خخشوشتندا. وان کاتک مرق ل سروشت جیا

دې بېلتون، که باولشی پېسېز و څه شويستی دایکانه یی ئو، پرېسې نامېوون دېستېدکات.

لېو زیاتر وونکردنېوې تېزېکانې وې، بېام هېروها هېنانه هېگل بې بېر باس، لې چوارچېوې شیکاری ئېم نووسینې دېردېچن، ئاخر هېر یېک لې ئېوان توېژینېوې تایبېت بې څې گېرکې.

تېگې نامېوون بې مانا کېلېکتیفکې (گېلېکیېکې)

کارل مارکس کېشې نامېوون لې پېسې کار و بېره مېهېناندا بې شو گېلېکیېکې (کېلېکتیف) یېکې ئاوېا دېکات. ئېو لې دېستېووسې “فېلسېفې- ئابورې” یېکېدا نامېوون بې څېدېردان (2) ناوزېد دېکات. مارکس ئېم تېزې لې تېزې فېلسېفې- ئایدیالېستیېکې هېگلېو وېرگرتو و ماتېریالېستیانې دایېشتېتو. مارکس پېوایې نامېوون لې پېسې کار و بېره مېهېناندا دېتېگېکې. لې پېسې کاردا بېره مې کرکې (مارکس بې پېلېتاریا ناوزېدیان دېکات) بې ئېو څې نامېې، چونکې ځاوېندارې بېره مېکې خودې څې نیې، بېکو سامانې کېسېکې ترې، کې بې خودې ئېم نامېې. کرکې لېم پېسېدا تېنانت لې خودې څې نامې دېبېت یان وا هېستېدکات بوو بې بېشېک لې ماشېنېکانې بېردېستې. مارکس ئېم نامېوون بې تېگېکې گېلېکې (کېلېکتیف / دېستېجېمې) شیکار دېکات. لېم ئوانگېو و ځاوېندارېی تایبېتې هېکاری نامېوونې کرکې، لې سوودې کار و بېره مې کارکې دېچېتې دېستې کېسېکې ترېو، کې مارکس بې سېرمایېدار / کېپتالېست ناوزېدې دېکات. مارکس پرېسې کار بې سېرچاو و پنتې سېرکې سېره مېدانې دیاردې نامېوون لې تېوای مېژوودا دېناسېنېت، بې هېموو فېرم و سېستېم کېمېایېتېدېکانېو، ئېو هېر لې پېوېندیې جفاکېیېکانې کېیلې و ځاوېنکېیلېدا، لې کېمېگې فېدایې سېدېکانې ناوېنددا (دېرېگایېتې) تا دېگات بې سېره مېدانې سېستېمې سېرمایېدارې و فاشېزم و سېسېالېزمېش، کې نووسېر باسیان لېدېکات. گېر بې چاوېکې څنېگرانېو و بېوانېنې تېزېکې مارکس لېمېر تېگېکې نامېوون، دېبینن، کې لې فېرم و سېستېمې سېرمایېدارېدا هېر تېنیا کرکې نیې کې نامېې بېرامېر بېره مې کارکې و بې څېشې، بېکو پېوېندیې کېمېایېتېدېکانې لېم سېستېمېدا لې ئاستېنگېکې تاکېکېسې و گېلېکې ئېوتېدان، کې تېوای مېرېفایېتې بې نېوان و نامېوونېکې ئېبېدېدا تېدېپېنېت. کېواتې تېگېکې نامېوون مېرکې تېنایې کېمېگې مېدېرن نیې، بېکو لې تېوای مېژووی مېرېفایېتېدا، هېروها لې فېرم و سېستېمې کېمېایېتېدېکاندا، کې

مارکس به یک‌ک‌خ‌ر که م‌ای‌ت‌ی‌کان ناوز‌دی‌ان د‌ک‌ات، ب‌رج‌ست‌ بو و د‌ب‌ت. تا‌کو ئ‌م‌ش‌سی‌ست‌می س‌رم‌ای‌داری ناتوان‌ت‌یان ن‌ای‌و‌ت‌ چار‌س‌ر‌کی م‌ر‌ق‌د‌ستی ب‌ دیار‌دی نام‌بوون ب‌ شو‌ی‌کی گشتی بد‌ز‌ت‌و‌ یان ب‌ر‌نگاری ب‌ت‌و‌، چون‌ک‌ ب‌ر‌نگار‌بوون‌وی ئ‌م‌ پ‌س‌ی‌ ل‌ توانا و ه‌ز‌ س‌روشتی و م‌ادی‌ک‌انی ئ‌م‌سی‌ست‌م‌ش‌دا ن‌ماون. م‌ر‌ق‌ف‌ک‌انی ئ‌ور‌وپا و ز‌رب‌ی شوین‌ک‌انی تری جیهان ب‌سی‌ست‌م‌کی ئ‌وت‌و‌ و ا‌ب‌ست‌ک‌راون، ک‌ ب‌ ئ‌ار‌زوو‌ک‌انی ئ‌م‌سی‌ست‌م‌ س‌رم‌ای‌داریی‌ / ک‌اپ‌یتال‌ی‌ستی‌ ه‌س‌وک‌وت‌ د‌ک‌ات. ئ‌نگ‌ گ‌ل‌ک‌ تی‌ری باس ل‌ ه‌ور‌کردن‌وی نام‌بوون ل‌ ک‌م‌گ‌ م‌د‌رن‌کان‌دا ب‌ک‌ات، ل‌ د‌رووی‌کی ت‌ای‌ب‌تی تا‌کو ئ‌ستا ب‌ ئ‌م‌ د‌رد‌ ک‌م‌ای‌تی‌ ن‌د‌ز‌راو‌ت‌و‌ و ناش‌د‌ز‌رت‌و‌.

ت‌گ‌ی نام‌بوون ل‌ س‌سی‌ل‌ژیدا (ک‌م‌ن‌اسیدا)

ک‌م‌ن‌اسی ف‌ن‌سی ئ‌میل دور‌ک‌هایم (3) ل‌ و باو‌و‌د‌ای‌، ک‌ نام‌بوون ب‌ ل‌د‌ست‌دانی تراد‌ی‌سی‌ن‌ (سون‌گ‌رای‌ی‌) ج‌ف‌اک‌ی‌کان و د‌ینی‌کان ب‌رج‌ست‌ د‌ب‌ت. ب‌ ز‌ر‌س‌سی‌ل‌ژی (ک‌م‌ن‌اسی) ئ‌ور‌وی ل‌ س‌د‌ی ۱۹ و س‌ر‌ت‌ای س‌د‌ی ۲۰ دا ت‌گ‌ی نام‌بوون ج‌گ‌ی س‌رنج و تو‌ژ‌ین‌و‌کان‌یان بوو، ب‌و مان‌ای‌ی‌، ک‌ نام‌بوونی م‌ر‌ق‌ ل‌ ئ‌نجامی پ‌ر‌س‌ی تا‌ک‌گ‌رای‌ی‌و‌ و د‌اب‌انی، ب‌ نموون‌ خ‌زان‌و‌، س‌ریه‌و‌داو‌ و گیر‌د‌ی بوو. ک‌وات‌ نام‌بوون ل‌ ت‌گ‌ی ک‌م‌ن‌اسیدا ب‌و مان‌ای‌ د‌ت‌، ک‌ م‌ر‌ق‌ ل‌ د‌ر‌ئ‌نجامی پ‌ر‌س‌ی ب‌ت‌اک‌بوون‌دا (ئ‌ین‌د‌یف‌ید‌وال‌یز‌اس‌ی‌ن‌) پ‌ی‌و‌ستی‌ س‌ر‌ت‌ای و بند‌ی‌تی‌ک‌ی خ‌ی ب‌رام‌ب‌ر‌ خ‌زان ل‌د‌ست‌دات‌. هاوس‌ن‌گی‌ک‌ وون‌، نام‌بوون ل‌ ئ‌نجامی پ‌ر‌س‌ی ب‌شار‌ستان‌ی‌وون (ل‌ی‌ن‌ س‌سی‌ل‌ژیدا‌ک‌)، نام‌بوون ل‌ پ‌ر‌س‌ی پ‌داو‌ی‌ستی ب‌ره‌م‌ه‌ن‌انی ت‌کن‌یک‌ ل‌ پ‌ر‌س‌ی کار‌دا و د‌اب‌انی ل‌ س‌روشت (ل‌ی‌ن‌ ف‌لس‌ف‌ی و ئ‌اب‌وری‌ک‌ی). ل‌ وان‌گ‌ی س‌سی‌ل‌ژیدا‌و‌ م‌ر‌ق‌ خ‌ی و‌ک‌ نام‌یک‌ ه‌نگ‌او د‌ن‌ت‌ ناو ک‌م‌گ‌و‌، ئ‌ا‌خر تا‌ک‌ ل‌ ک‌م‌گ‌دا ل‌ پا‌اد‌ک‌س‌ک‌دا د‌وران د‌خوات و ل‌م‌ پ‌س‌ی‌ش‌دا ئ‌اوار‌ و س‌ر‌گ‌ردان د‌م‌ن‌ت‌و‌ (ب‌ ه‌کار‌ی ک‌م‌پ‌ل‌ک‌س‌ک‌انی / ئ‌ا‌زی‌ک‌انی ناو ک‌م‌گ‌). و‌ا‌ب‌ستی‌ و می‌کان‌یز‌م‌ ک‌م‌ای‌تی‌کان ل‌ ت‌گ‌ی نام‌بوون‌دا ز‌ر‌ ب‌چ‌ی ه‌س‌ن‌گ‌ن‌راون. ف‌یل‌س‌وف‌انی ئ‌مان‌ی ئ‌اد‌ن‌ و ه‌ر‌ک‌هایم‌ر‌(4) ل‌ ت‌ز‌ک‌انی “د‌یال‌ک‌تی‌کی ئ‌ش‌ن‌ای‌” دا ت‌گ‌ی نام‌بوون ل‌ بواری س‌سی‌ل‌ژیدا وون‌د‌ک‌ن‌و‌، ک‌ د‌ست‌ب‌س‌را‌گ‌رتن و ز‌ا‌بوونی م‌ر‌ق‌ ب‌س‌ر‌ س‌روشت ل‌ ب‌شار‌ستان‌ی‌وون‌دا (ئ‌نگ‌ م‌ب‌ستی‌ ئ‌اد‌ن‌ و ه‌ر‌ک‌هایم‌ر‌ ل‌ پ‌ر‌س‌ی ب‌شار‌ستان‌ی‌وون‌دا بووب‌ت‌) ن‌رخ‌ک‌ی ب‌

نام ٻوون ڪٿي تايي دٿ. ها تنڊڊڙو (دڙچوني سنووردار ڪراو) لڳم
نام ٻوون ٻي تڙڪيز ڪرڻ سڙ هر (هڻم ندي) و کولتوور ٻي ٿڻ نجام
دڳي ٻي نرٿ.

تڳي نام ٻوون ٻي مانا مڊڊرن ڪي (نام ٻوون ٿيندي ڦڙو /
تا ڪڙ وايي)

پرسپاري گرنگ لڳم پنتڊا ٿو ٻي، ڪي ٿا يا نام ٻوون سڊڊ ڪاني
ناو ٿي و پڻ شتريان لڳ چڻ ٿو ٻي نام ٻوون مڙڻ لڳ ڪڙ مڳي
مڊڊرنڊا جياوازن. ٿڳ ٿڳ ٿڳ جياوازيان لڳ چوارچو ٿي ٿڳ
نووسينڊڊ رڄن. ٿو ٿي لڳ ٿو ٿو ٿو ٿو، ٿو ٿي ڪي مڙڻ
لڳ پڻ سڙي ڪار و ٻي رهڻ مهڻا نڊا ٻي ردڊ وام لڳ نام ٻوون ڪي
ٿيندي ڦڙو (تا ڪڙ وايي / تا ڪڙ سي) و ڪي لڳ ٿي ڦڙا ٿي و
ٻي ردڊ وامي لڳ پڻ سڙ ٻي. ڊيار ٻي ڪي لڳ هڻا ڪاني ڪڙ مڳي
مڊڊرن ڊيارڊي سڙ رهڻ ڊڊاني ٿيندي ڦڙو ٻي هڻا موو
مانا ڪاني ٿو. مڙ ڦڙا ڪاني دڳ ڦڙي ٿو وروپا ٻي پڻ سڙ ڪي تا ڪڙ رايي
ٿو ٿو ٿو ٿو، ڪي تا ڪي لڳ زڙ ٻي بوار ڪاني ٿي نڊا ٿا ڊاڊا
”زڙ ٻي“ ٻي ٻي ڪاني ٿي ڦڙي دڳ (ٿڳ جيا لڳ پڻ سڙي ڪار و
ٻي رهڻ مهڻا، ڪي تا ڪو ٿڳ سڙ ٿڳ ٿڳ ٿڳ ٿڳ ٿڳ ٿڳ ٿڳ ٿڳ
تا ڪڙ رايي ڪاني). لو ٿڳي پڻ سڙي تا ڪڙ رايي لڳ ٿو وروپا ڊا، ٻي
نموون لڳ ٿو مانا ڊا، جو ٿو ٿو ڪاني سا ٿي شڻ ڪان بوو، ڪي
لاوان ٿاڻ سڙ شڻ ڪان و ٿا ڊي تا ڪڙ ڪي سڙي لڳ پڻ سڙي
ڊا واکا نڊا ٻي رزڙا گرت. ٿڳ ٿڳ ٻي ٻي شڻ ڪي سڙ ڪي لڳ ڊر ڊر ڊر
ٻي ٿو ٿي ڪاني تا ڪي ٻي ڪڙ مڳو ٿو ڊڳ ٿو ٿو. ٿا ڊي تا ڪي ٻي
پنتڊي چڳ ٿو لڳ ڪڙ مڳي مڊڊرن و ٻي شڻ ڪي ٿو ٿو ٿو ٿو ٿو ٿو
ڪڙ مڳا ٻي ٿي ڪان.

پرسپاري گرنگ لڳم ٿا سڻ ٿڳ ٿو ٻي، ڪي ٿا يا نام ٻوون سڊڊ ڪاني
ٻي شتري جياوازيان لڳ نام ٻوون جيها ٿي مڊڊرن چيڻ؟ لڳ ڊو
ٻي ٻوون ٿڳ سانس لڳ ٿو وروپا و ٻي وپڻ چوني پيش سازي و
ٻي هڻا ٿي ڪڙ مڳي مڊڊرن لڳ کولتوور ڪاني ٿو ٿا وادا،
تا ڪڙ وايي ٿي زياتر ٻي رڄڻ ٿو و جڳ ٿو. نام ٻوون بوو ٻي مڙ ڪي
لڳ ڪڻ ٿو. ٿا ٿي ڪاني ٿي و ٿا ٿي (ڪڙ مڳي ڪي) ٻي ٿو ٿي
ڪڙ مڳا ٻي ٿي ڪان تا ڪڙ ڪي زياتر ٻي رڄڻ ٿي پڻ ٿي و ڊوون و
نام ٻوون ٻي ڦڙ و سڙوشت و ڊو وروپا ڪي ڪڙو. ٿي ڦڙي
ڊوون ٿي ڪان بوون ٻي ٻي شڻ ڪي ٻي ردڊ وام و ٿي ٿي ٿي ٿاڻي
مڙڻ و پڻ سڙي نام ٻوون. تا ڪڙ ڪي ڪڙ مڳي مڊڊرن نام ڪراو ٻي
ڦڙي و سڙوشت و ٿي ٿاڻ ٻي مڙ ڦڙا ڪاني ڊوون، ٻي ٿو ٿي سڙ ٿي

و سروشتییەکانی خەڵی لاسەندراو تەو. سەرقالی ژیان خەلی بوو بە مێکانیزمەک، کە داچەکانی مەرەف بە سروشتەو پەرگراوە. ئەمەش نامەبوون، چونکە مەرەف ژینگەکە و سروشتی بە نامە دەتە بەرچاو. سەدەکانی پەشووتر مەرەفەکانی زیاتر بە کەڵەکتیفی (گەڵەکیانە) نامەکردوو، مەدەرنە بەشەو یەکی ئەندێڤیدوو، بەنام هەردوو نامەبوونە کە دەبنە مەرکەیی پەسەییەکی بەردوام لاسەردەمی مەدەرنەدا. لاسەووی دەروونناسییەو / پسیکەلۆژیەو ناوێدکردنی نەخەشییە دەروونیەکانی کە مەرەفەکانی مەدەرنە سەلمانندی ئەم استییە، نەخەشییە دەروونیەکانی وەک تراوما (خۆرپەیی / برینداربوونی دەروونی)، شیزەفرینیا (جوتەوشتی)، هیستریا (پەشەووی دەمارگیری یان هەستەدەمار)، دیمەنس (خەڵەفاوی لاسەپیدا)، دەرپەسیان (غەمەکی)، کەمپەلەکسی / گرەیی خەڵەبەکانی مزانی، ترس و دەوێوێو، کەمەشمەندی (أ.د.ه.ه.س)، لاسەستدانی واقع (پەشەزە)، تەکچوونی باری کەسایەتی، لاسەستدانی مەیلی خواردن و چەندەها نەخەشی دەروونی کە مەرەفەکان مەدەرنەکان. بوونی دیاردەیی ئەم نەخەشیانەش بەگومان لاسە کوردستانیش هەیی و بەشەو یەکی بەربەاو تەشەنەیان کردوو.

نامەبوونی کولتوری (سەسیە-کولتوری)

ئەنگە ئەم نامەبوونە زیاتر لاسە تەزەکانی نووسەری "کارگەکانی تابووت" نزیکەتەو، واتا بە کەمەگەییەکی کوردی ژەهراویکراو و تەگلاو بە سوننەگەراییی (داب و نەریتی) کولتوری ئەرەبی-ئیسلامی. نووسەر باسی ئازار دەروونیەکانی تاکی کورد لاسە وانگەییەکی پسیکەلۆژیەو دەکات، بەنام ئازارەکان لاسە چوارچەو یەکی گەڵەکیدە (کەڵەکتیڤدا) قەبەلەکرەو. تاکی کورد سەرگەردان و نامەیی ئەو کاریگەرییە هەزارسەییە کولتوورەکە، کە لاسە کولتووری خەڵەکی ئەرەبی-ئیسلامی، کە سەرچاوەکەیی دورگەیی ئەرەبییە، سەریانەهەداو. نووسەر لاسە لاپەتەیی ۳۲۶ دا ئەم تەکە کولتوورییە بەزەر سەپەندراو بەوونی هەدەسەنگەنەت: "ئەم کولتوورە تاریکەپەست و شەو هەزەراو ناتوانەت بەرەمی جوانتری لاسە داعش هەبەت. ئەم ئاشە هەر دەگەت و دەگەت و بارشەکەیشی خوەن و فرمەسکی ملیلی نەهایە!". یان لاسە لاپەتەیی ۳۴۴ دا دەنووسەت: "نامەیی بە خەلی چارەنووسی ئەمەیی، چونکە بە تەواوی لاسە دەخەکی هیستریادا دەژین کە بە جیهانی ناو و مانە نامە و بەگەنەیی، ئەمە هەر هەموومان بە خەمان بەگەنەین، هەر لاسە بەر ئەویشە کە بەگەنەین بە یەگەدی". لاسە تەکەلەیی ئەو دوو جەرە لاسە نامەبوون هەیی، کە لاسە سەرکەو تاکەکەسی (ئەندێڤیدو) و لاسە سەرکە تەو نامەبوونەکی کولتووری. ئەم

تـلـز لـوانلـو بـ نامـبوونی گـلانی ژـردـستـی سـدـانی
کـلـنیالیستی دـچوـنـر، کـ کولتوری سـردـست و تـکـکـیـی
ژـهراوی بوو بـ گـلانی بندـستـی کـلـنیالـکان و نامـبوونیش
بـرهـمـکی پرـگـرامـاتیکی ئـم تـکـکـی کولتوریـی بوو.

گـر ئاـوـک لـ مـژووی کـلـنیالیزم و تـکـشـکان و شـواندنی کولتور
ژـردـستـکان و کـلـنیالیزـکردنی بـشـکی زـر لـ جیهاندا بدـینـو،
زبـخانـیـکی قـزـوـنـئاسا دـبینن، کـ تـیدا نامـبوونی کولتووری
زـر بـبوونی لـ شـو کـلـکتیفـکـیدا دـبینر. مـژووی ۲۰۰ ساـی
ئینگلیز لـ هیندوستان و بندـستـی و وابـستـی کیشوـری ئـفریقا
بـ کـلـنیالیستـکانـو، داـبـشـکردنی بـشـکی زـر لـ وـاتـانی
خـرهـمـاتی ناوین لـ نـوان کـلـنیالیستـئینگلیز و فـرـنـسیـکاندا
نمونـی نامـبوونی کـلـکتیفـی مـدـرن بـ هـموـو وـوـکانیـو.
کولتووری سـپـنـراوی ئینگلیزی بـسـر گـلان و دیانـتـکانی
هیندوستاندا بـ نامـبوونی کـلـکتیفـی دـژـمـردـر، کـ
بـ تـکـکـیـیـکی دوو کولتووری زـر جیاواز و نامـ بـ یـکـتر
دـناسـر، لـکـدـدن و دـیکـن تـکـکـیـیـکی ئـوت، کـ تاـکو ئـم
ژـگارـش هاوسـنگی یـکـتر نابـ. کـلـنیالیزم یان داگیرکـر، کـ بـ
ئیمپریالیزمیش ناوـد دـکـر، هـوـی جـرک لـ سـینـوـی کولتووری
ئـو گـلانی بندـستـی خـی داو، هـر وـک فرانس فانـن" (5)
ونیدـکـتـو، کـتـک کـلـنیالیستـکان ئـم گـلان بـجـدـهـن،
کولتورـکانیان بـ تـختـی شـی بـتـای قوتا بخانـکان دـچوـنـر.
گـلانی ئـو دـقـر تاـکو ئـمـش وابـستـی ئابووری و سیاسی کولتووری
سـپـنـراوی خـیان کردوو. ئـنگ ئـم اـقـیـی فانـن زیاتر
نزیـکـتـو لـ بیروـاکانی شـرزاد حـسـن. کـتـبـکـی فانـن بـ
ناونیشانی "کـکـکـانی ئـم سـرزـمین" بوو بـ ئایدیایـکی کاریگـر
و گرنگ دژی کـلـنیالیستـکانی جیهان، کـ لـ دواي مردنی فانـن خـی
بـاوکرایـو و سارتریش پـشـکی بـ نووسی. لـ کـتـبی "پـستی شـو
دـمامـکی سپی" دا فانـن بـبوونی باس لـ نامـبوونی مـرـقـ
شـپـستـکان لـ کـمـگـیـکـدا دـکـات، کـ لـژـر دـستی
کـلـنیالیستـکاندا دـناـن. فانـن لـم پـیوـندیـدا وودـکـات
توندـویـی بـرامـبـر شـپـستـکانی ئـفریقا لـ لایـن کـلـنیالیستـ
فـنـسیـکانـو، کـ کولتورـکانیان تووشی نامـبوون و نـخـشی
کراون. فانـن وـک دکتـرـکی دـرووناس چارـسـری گـلـک نـخـشی
دـروونی شـپـستـکانی کردوو و لـ ئازارـکانی ناخیان
تـگـیـشتوو.

کوردستانیش وـک لـچونـک بـ دـورانـی کـلـنیالی هـمیشـ لـژـر ئـم
تـکـکـی کولتوریـی دا ناـندوویـتی و بـشـکی زـری نامـبوون

کولتوری (سەسی-کولتورییەکی) ی تاکێ کوردیشی لێ دێ وێرانێکی دێروونی هەمیشەیدا خەمەندوو. شەرزاد حەسەن زەر بە ئاشکراو ئازایانە لێ لایەنەکان ۳۱۸ دا دەرئەت: "کوردستان نمونەییەکی لێ و نمونە زەر خراپانە ی میراتی فیکری عەرەبی، کە دەرئەتێکی سەدەکانی لێ سەر نەهێشتە بەند بوو، کە بەوای بە هیچ گومان و پرسیارەکی نییە. پێروەردە ی منداڵانی کورد بە فیکری ترسناکی و هەبێەکان لێ هەموو شار و گوندەکی باشووری کوردستان دەرئەتێوە،" لێم و وانگەیی و دروستکردنی منداڵەکی نوێ، و چەتێکی پەهزر و نوێخواز، کەسانی مەدرن و ئیندیڤیدوئل لێ کەمەگەکانی ئەمەدا زەر سەختە. ئەنگە پلورالیزم تەنیا چارەیکەیان خەونەکی بەت، کە نوێەکانی داها توو لێ پاشەتێکی دوورتردا ببینن، چونکە پلورالیزم و هەمەنگی و پەکی و ژێانی گەلانی ئەو دەرئەتێوە تەنها چارەیکەکی ئەو گەرتە کەمەکانی تەنیا نەبێ و حەتمیەتێکی مەژووییە.

دووقاقەیی نامەبوون لێ کەمەگەکی کوردەواریدا

لێم نەوێندەدا گەلەکی سەختە هەتێکی دیاریکراوی ئەم فرە نامەبوونە و بەتایبەتی کەمەکسی نامەبوون لێ کەمەگەکی کوردەواریدا دەرئەتێشان بکەین، هاوکات ئەم دیاردەیی دووقاقەییە. لێ نەوێندەکیاندا نامەبوون ئیندیڤیدوئل (تاکگەرایە)، واتە نامەبوونی تاکێ کوردە بە خە و دەرەو بەرکە (ئەخر نەخەشیە دەرەو نیەکان کە لێ کوردستانیش گەلەکی هەن و چارەسەریان بە نادەرئەتێوە، یان پەشتگەییەکی کەمەکانی تە وەک مەتەکی بەسەریاندا سەپەنراوە، بە شەوێکی پەنهانی و نەهەنی بەرەبەاون). لایەنەکی تری ئەم نامەبوونە بە پەسەییەکی کەلەکتیف (گەلەکی / دەرستەجەمعی) دا تەپەییو و نامەبوونی کولتووری (سەسی-کولتووری) بەرەمەهناو و بەردەوامیشە لێم پەسەییەدا.

دووقاقەییەتی تەگەکی نامەبوون لێ کەتەبی "کارگەکانی تابووت" دا لێ سەرەکییە و کەلەکتیفە. ئەم نامەبوونە زادەیی ئەتکەردنی کولتووری کوردییە لێ لایەن کولتووری ئەرەبی ئیسلامییە، کە بە زەرەملە لێ چوارچەوێ کولتووری سەرەستەدا نامەبوونی بە کولتووری کوردی خەمەندوو و بەتە بەشیکێ سەرەکی لێ کولتووری نامەبوونی تاک و کەکی کورد. کورد خەشی بە بەشیکێ گەورەیی ئەم نامەبوونە ئازێ بوو و پەکتیزەیی کردوو. کولتووری یەکتەپەسەندکردن لێ دەرئەتێدا کارەکی زەر سەختە و دەرەت بە پەسەییەکی مەژوویی و ئێسەنسەکی ئەزەمەتیدا تەپەت، کە ئەمەش لێم ساتە مەژووییەدا گەلەکی سەختە.

نووسەر لـ و باو...دای، ک سەرچاوی نامـ بوونـ تاکـ کـسیـ کـ /
ئیندیقیدو...لـ لـ نا ئاگایی تاکی کورد خـ یـ و بـ رـجـ سـتـ بوو و
سەرچاوی گرتوو. لـ لا پـرری ٤٩ دا نووسەر ئـم نامـ بوونـ باشتـر
فـرمولـ دـکات: "ئـمـ نـ خاوی نی ئـ و ح و عـ قـ یـن کـ دـرک بـ
نـ خـشـیـ کـانی خـمان بـکـین، نـ ئـ وـ نـدـ بـهـز و ئـزاین کـ زات
بـکـین لـ بـردـمی خـمان و خـکـیدا دانی پـدا بنـین..."

[illegible]

حتمی. ننگ ممتد کانی نه شو نما کردنی پپسی ئیندی قید و الیزم ب ل دایکبونی سیستم کی پروردی ت ندرست (یان پروردی کی ی کسانب ی کتر) و هاتنگ گپی نه و ی کی نو بتوانت برنگاری ئم نام بوون ببت و. ئمش نک هر ل کوردستاندا، بکو ل ت وای کولتور کانی ئ و د ف ر دا. پم وای ئم برنگار بوون و ی ب هیچکام ل م ممتدان ب ئ نجام ناگ ی نرت، بکو ت ک ی کن ل موویان (فلسفی، سسی لژی، سسی-کولتوری و ...). د بت ل م پنت دا ئ و به نرت جگی گئی گفتوگ، ک س ر د ست یی کولتوری ئ ر بی-ئیسلامی ت نها ک م گ ی کورد واری توشی و بای نام بوون نه کردوو، بکو ک م گ کانی جیهانی ب م و با ک ل کتیف ساری کردوو. سا لژی ئم نه خشی (لای نه دینی و ع قید یی کانی ئم دیارد ی) ل م کات و ل ئ ستادا کار کی م ح، چونک ئم دیارد ی ه موو مر فا ی تی گرتو ت و.

پروا و نزکان

- 1) وس ل 28.06.1712 ل ژنف ل دایکبوو و ل 02.07.1778 ل پاریس کچی دوا یی کردوو. فیل سوف و نووسر و پرورد ناس و تو ل ژر بوو. کاریگری زری ل س ر پرورد ناسی (پداگگی) و تی ری ی سیاسی کانی س د ی 18 و 19 و 20 یش ل ت وای ئ وروپادا ه بوو، ه ر و ها ی ک ک بوو ل خ ش ک رانی ش ش ف نسی.
- 2) مارکس ل تزی پ کها ت ک م ا ی تی کاندا دوو ت گ ی نام بوون و خ د ر د ان (Entfremdung und Entäußerung)، یان نام بوون ل خودی خ، ب کار د ن ت.
- 3) گ ل ناس (ئ ت ن ل ژ) و ک م ناسی (سسی لژی) ف نسی ل 05.04.1858 دا ل ف نسا ل دایکبوو، ل 15.11.1917 ل پاریس کچی دوا یی کردوو. ئ م ب ی ک ک ل کلاسیک کانی سسی لژی د ژ م ر د ر ت، ک ه ویدا ک ل لژی ک م ناسی و کو ب ش کی س ر ب خ ل ب ر نام ی تو ل ژین و و زانست کاندا س قامگیر بکات. ل ک ی ن و ئ م ون گ رای ی کانی بوون ب نموون ی کی م یدانی ک م ناسی.
- 4) تی د ر ف. ئاد ن، فیل سوفی ئ مانی و ی ک ک ل فیل سوفانی

تییـریی ٲٲـخنیـیی ناسراو بٲ قوتانخانـیی فرانکفـرت. ل 11.09.1903
دا ل ٲٲـنکفـرت لـدایکبوو و ل 06.08.1969 دا ل سویسرا کـچی
دوایی کردوو. هـروها (ماکس هـرکهایمـر، ٲـیلـسوف و کـمـٲـناسی
ٲـمانی و ٲـندامی چالاکی قوتانخانـیی فرانکفـرت. ل 14.02.1895 دا
ل شتوتگارت لـدایکبوو و ل 07.07.1973 دا ل نیورنبـرگ کـچی
دوایی کردوو.

Franz Fanon: Die Verdammten dieser Erde, Rowohlt Taschenbuch)5
.Verlag GmbH, Hamburg Mai 1969

فرانس فانـن ل 20.07.1925 ل ٲـرت دـفرانس ل مارتینیک لـدایک
بوو، ل 06.12.1961 ل ماریلاند کـچی دوایـ کردوو. نووسـر و
سیاسـٲـتمـدار و دوکتـری دـروونـاس بوو. ل شـٲـشی جـزائیردا
بـشـداری کردوو و ل بـری شـٲـسـکـدا بـرـنگاری دژی کـلـنی
ٲـرـنسی کردوو. چارـسـری گـلـک ل ٲـخـشیـ دـروونیـکانی
ٲـشـٲـستـکـنی کردوو و ٲـٲـژینـوی ل بارـیانـو بـاوکردـٲـو.
فانـن خـی کـسـکی ٲـشـٲـست بوو و ل نزیکـو ٲـاگاداری ئازاری
دـروونی ٲـشـٲـستـکان بوو.